

חצי לה' וחצי לכם – שיטת ר' יהושע
jziring@torontotorah.com

1. תוספות רי"ד ביצה טו עמוד ב

תניא ר' אליעזר אומי אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה. פי' שאם היה רוצה ללמוד כל היום ולהתענוי הרשות בידו. ר' יהושע אומי חלקו חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש. פי' שאסור להתענות. אמר ר' יוחנן ושניהן מקרא אחד דרשו, כתו' אחד אומי עצרת ל"י אלהיך וכתו' אחר אומי עצרת תהיה לכם, הא כיצד, ר' אליעזר אומי או כולו לכם או כולו ל"י, ר' יהושע אומי חלקו חציו לכם וחציו ל"י. וקיימלן ר' אליעזר ור' יהושע הלכה כר' יהושע.

2. רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכה יט

אף על פי שאכילה ושתיה במועדות בכלל מצות עשה, לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו, אלא כך היא הדת, בבקר משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענין היום וחוזרין לבתייהם ואוכלין, והולכין לבתי מדרשות קורין ושונין עד חצי היום, ואחר חצי היום מתפללין תפלת המנחה וחוזרין לבתייהן לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה.

3. ראשון לציון מסכת ביצה דף טו עמוד ב (עיין בשו"ת מהר"ח אור זרוע רי"ט)

שם גמרא חלקו חציו לה' כו'. ודאמר ר' בתענית ירדו אחר חצות משלימין דמשמע דכבר התענו רוב היום וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מה' תעניות הכא לאו דוקא חציו לה' אלא מעט פחות מחציו והרמב"ם כתב בפ"ו מה' י"ט וז"ל לא יהיה אוכל כל היום כו' אלא בבקר משכימין לבה"כ ומתפללין וקורין כו' וחוזרין לבתייהם ואוכלים והולכין לבתי מדרשות קורין ושונין עד חצי היום ואחר חצי היום מתפללין מנחה וחוזרים לבתייהם לאכול ולשתות ע"כ. הרמב"ם חש להערתו ואמר שבחצי הראשון שלה' יאכלו בו סעודה כדי שלא יהיו בו בתעני חצי השני אחר מנחה יהיה הכל להם וכשאתה בא לצרף מה שמחסיין בחצי שלהם בקריאה ובתפלה יהיה כשיעור מה שאכלו בו מחצי שלה' א"כ צריך שלא להאריך בסעודת של שחרית שא"כ נמצא גזול מחצי שלה' ב"ה ונראה דגם מאי דקאמי ר"א או כולו לה' לאו דיתבי בתענית כוליה יומא דהא אסוי להתענוי ב"יט אלא דטעמי מידי אחר תפילה ואחר הדרשא ג"כ בסוף היום היו אוכלים כמו שאמר ר"א גופיה לתלמידיו אחר סיום הדרשא אלא דבעי רוב היום לה' ולזה היה מאריך בדרשא עד סמוך לערב שעה א' או שתיים :

4. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכט סעיף א

מצות יום טוב לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתיה. ואל יצמצם בהוצאת יום טוב, וצריך לכבדו ולענוגו כמו בשבת.

5. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכט סעיף א

וע"כ יש לגעור בחזנים המאריכים יותר מחציו של יום וכתבו הפוסקים דכך הוא הדרך הנכון בבוקר מקדימין לילך לבה"כ ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענינו של יום ומתפללין מוסף וחוזרין לבתייהם ואוכלין והולכין לבתי מדרשות ושונין עד חצי היום ואח"כ כשבא זמן מנחה מתפללין תפלת המנחה להתענג בשמחת יום טוב שאר היום עד הלילה כדי לקיים חציו לכם ועיין לקמיה בסעיף ג'

6. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכט סעיף ג

אדם אוכל ושותה ושמח ברגל. ולא ימשוך בבשר וביין ובשחוק וקלות ראש, לפי שאין השחוק וקלות ראש שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא נצטווינו על ההוללות והסכלות אלא על שמחה שיש בה עבודת היוצר.

7. רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו

אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו, ועל אלו נאמר +הושע ט'+ זבחייהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם, ושמחה כזו קלון היא להם שנאמר +מלאכי ב'+ וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם.

8. ספר מצוות גדול לאוין סימן עה

ובפסחים פרק אלו דברים (סח, ב) גרסינן הכל מודים בעצרת ושבת שצריך חציו לכם

9. רמב"ם הלכות שבת פרק ל הלכה י

אכילת בשר ושתיה יין בשבת עונג הוא לה, והוא שהיתה ידו משגת, ואסור לקבוע סעודה על היין בשבת ובימים טובים בשעת בית המדרש, אלא כך היה מנהג הצדיקים הראשונים מתפלל אדם בשבת שחרית ומוסף בבית הכנסת ויבוא לביתו ויסעוד סעודה שניה וילך לבית המדרש יקרא וישמע עד המנחה ויתפלל מנחה ואחר כך יקבע סעודה שלישית על היין ויאכל וישתה עד מוצאי שבת.

10. ב"ח אורח חיים סימן רמב

ולענין הלכה פירש הסמ"ג (ל"ת עה) בדף כ"ז ע"ג וז"ל הכל מודים בעצרת ושבת שצריך חציו לכם וכי' משמע דוקא חצי לכם וכן כתב [רבינו] ירוחם חלק א' (ני"ב סה ע"ג) וטעמייהו דהיכא דבעינן נמי לכם מסתמא חלקו חציו לה' וחציו לכם דומיא דיום טוב אבל בירושלמי (שבת פט"ו ה"ג) משמע דרבי ברכיה דאמר לא ניתנו שבתות אלא לעסוק בהם [ב]דברי תורה היינו דרוב יום השבת יש לעסוק בדברי תורה ולא בעינן לכם אלא במקצת ומביאו ב"י לקמן בסימן רפ"ח (עמ' קיח ד"ה גרסינן) וכן דייק לישנא דרבא דאמר הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם ולא אמר דבעינן חציו לכם והכי יש לדייק מלשון הרמב"ם פ"ל מהלכות שבת (ה"י)... דלא כהסמ"ג וה"ר ירוחם :

11. שו"ת צדקה ומשפט חלק אורח חיים סימן ד

וטעמא דמילתא מה שיכולין להאריך עד חצות. נר' לע"ד דהוא ממה דגרסינן בפסחים בפרק ואלו דברים [דף ס"ח] דאמר רבא הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם אלמא חציו בקדושה בעינן ועל סמך זה כתבו הפוסקים דעד וי' שעות יכולין להאריך בתפילה ומרן ב"י הביא [בסימן רפ"ח] בשם הירושלמי דלא ניתנו שבתות וי"ט אלא לאכילה ושתיה ור' ברכיה אמר לעסוק בתורה וקאמר דלא פליגי דלת"ח שעוסקים בתורה בכל ימות השבוע יאכלו וישתו בשבת ולאותם שאין עוסקים בד"ת = בדברי תורה = בכל ימות השבוע לא ניתן להם השבת אלא לעסוק בתורה וא"כ יותר טוב שיתאחרו בב"ה כדי להרבות בעסק התורה.

12. שו"ת צמח יהודה חלק ג סימן קלט

לנדד שינה בליל מתן תורה

נשאלתי פעמים רבות ע"י ת"ח איך שרינן ביי"ט של שבועות להיות נעורים כל הלילה וכן בליל הו"ר ובשביעי של פסח, הרי ביום טוב יש מ"ע של שמחה וחוסר שינה איננו במצב של שמחה. והרה"ג החסיד ר' שמואל וורהפטג זצ"ל (תלמיד חברון וחסיד גור) אמר לי שמרן הגר"י מבריסק זי"ע היה אומר שאם ישנים ביי"ט יש בזה משום קיום מ"ע שמחת יום טוב, כמו בשבת שיש בזה עונג שבת.

ולדעתי הקושיא היא בטעות, כי עוסק במצוה פטור מן המצוה נאמר על מצוה קיומית ולא דוקא על מצוה חיובית... ולכן כשלומד תורה ועוסק במצוה זו פטור משמחת יום טוב באותו הזמן, וכי תימא הכא מיגרע גרע שכן הלימוד בלילות מאוחר שאדם עייף "פוגע" במצות שמחת יום טוב, ולא רק שאיננו מקיימה אלא מזלזל בה, זה ליתא, דכיון שפטור ממצות שמחת יום טוב תו איננה קיימת באותו רגע ולא אכפת לך הזלזול.

ועוד נ"ל שאין חלילה לחשוב שמי שעוסק בתורה ומנדד שינה מעיניו נחשב מזלזל ח"ו בכבוד יום טוב, להיפך היו"ט עצמו מהללו שחולק כבוד לתורה ומתייגע ללמדה. ועוד אמינא, כי הלומד ע"מ לערוך תיקון, ולא חשוב מה שלומד, בליל שבועות והו"ר וז' ש"פ הרי גורם נחת ליו"ט שזוכה לתקן משחו... ועוד, זהו רצונו של מקום ולא שייך לבא בטענות של ביטול שמחת יום טוב, דאדרבה זוהי שמחת יום טוב שמעלה את היו"ט ושמח בתורה ומשמח את קונו ויו"ט משתבח בזה.

ועוד יש לדמות זה לתענית חלום בשבת ויו"ט שמתענה בו ביום (שבת י"א) ולא חש לעונג שבת ומצות שמחת יום טוב, ואף ששם מתענה למחר על פגם זה, הכא לא שייך להתענות כיון ש"מצות" ת"ת ביגיעה בידו דרב חיליה, ואף שבעלמא ת"ת נדחה מקמי מצוה שאין לעשותה ע"י אחרים (מו"ק ט' ב') וכן הוא להלכה, אבל הכא הרי כבר אמרנו שאין לדחות עידן ת"ת זה, ופשוט איפא שגדול שכרם, ומחלקם יהא חלקי.

ועוד נ"ל דהא חלקהו חציו לה', ולילה זה מהחציו לה' (פסחים ס"ח ב') ודוק בכ"ז.

13. תוספות מסכת סוכה דף כז עמוד א

אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל - כלל דאי אכיל חייב לאכול בסוכה כדאמרינן לעיל ומשמע הכא דבי"ט לא הוי חובה ואי בעי לא אכיל כלל חוץ מליל י"ט הראשון ולפי זה אם טעה ולא הזכיר של י"ט בברכת המזון אינו צריך לחזור והא דאמרי' פי' שלשה שאכלו (ברכות דף מט:) שבתות וי"ט דלא סגי ליה דלא אכיל אם טעה חוזר לא מיתוקמא אלא בלילי י"ט הראשון של פסח ובלילי י"ט הראשון של חג והא דאשכחן בפי' ב' דביצה (דף טו:) ובפי' אלו דברים בפסחים (דף סח:) גבי י"ט חלקהו חציו לה' וחציו לכם חציו לאכילה וחציו לבית המדרש דברי ר' יהושע אפשר בבישרא ופירי דאין בהן ברכת המזון ולא בעי הזכרת י"ט אבל לילי י"ט הראשון של חג לא סגי בלא פת כיון דילפינן מחג המצות אף על גב דלר' אליעזר אמרינן בשאר ימים אם השלים במיני תרגימא יצא.

14. טור אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכט

וי"א שצריך לעשות בו ג' סעודות וכן כתב הרמב"ם ז"ל וא"א הרא"ש לא נהג כן

15. פירוש התפילות לר"י בן יקר עמוד צ

ותן חלקנו בתורתך שתהיה התורה ארוסת... וכן אנו אומרים בימים טובים לפי דכתיב עצרת לה' אלקיך, הן חלק לבי המדרש ותן חלק לאכילה ושתיה